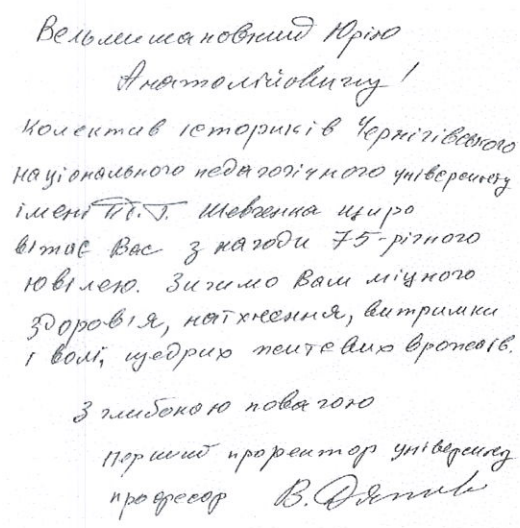
ЮРІЙ ПІНЧУК.
ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ВЧЕНОГО
(з нагоди 75-річчя від народження)

Вельмишановний Юрію Анатолійовичу!
Колектив істориків Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка щиро вітає Вас з нагоди 75-річного ювілею. Зичимо Вам міцного здоров'я, натхнення, витримки і волі, щедрих творчих вроджів.
З глибокою повагою
перший проректор університету
професор В. Дятлов

Ім'я Юрія Анатолійовича Пінчука – знаного історика, історіографа, джерелознавця й педагога, займає почесне місце в когорті вчених, які відіграють значну роль в українській історичній науці.

Народився Юрій Анатолійович у Києві в родині музичного майстра Анатолія Афанасійовича Пінчука (з Чернігова) та медичної няні Катерини Григорівни Петренко (з Білорусі). На долю сім'ї випало страшне лихоліття – Друга світова війна. Родина змушена була щоденно боротися за виживання у часи нацистської окупації. Із вікна їхньої квартири було видно шибеницю. Ця картина навічно закарбувалася у свідомості дитини.

Життя Юрія у повоєнному Києві було схожим на долю його однолітків. По завершенні війни він вступив на навчання до київської середньої школи №86. Після восьмого класу продовжив навчання у школі робітничої молоді №13, яку закінчив у 1955 р. паралельно здобувши першу спеціальність – електромонтера. З 1956 по 1959 рр. служив у лавах Радянської армії. Пізнав не тільки труднощі військової служби, а й трудові будні: освоював цілинні землі Казахстану. Це були важкі умови праці і життя, які вимагали напруження сил. У листопаді 1956 р. Ю.А. Пінчука направили до Харкова на навчання у військову радіотехнічну школу. По її закінченні він продовжував військову службу у званні сержанта командиром відділення та помічником командира взводу. Після демобілізації в січні 1959 р., працював радіомонтажником на Київському радіозаводі.

У 1960 р. Юрій Анатолійович став студентом історико-філософського факультету Київського державного університету ім. Тараса Шевченка. 23 червня 1962 р. Юрій Анатолійович одружився з випускницею Київського політехнічного інституту Тамарою Вікторівною Зубко (цьогоріч родина Пінчуків святкує «золоте весілля»). Сімейне життя спонукало молодого чоловіка перевестися на заочну форму навчання, він влаштувався на роботу в Український науково-дослідний інститут міського господарства, у відділ науково-технічної інформації та пропаганди старшим інженером. У 1964 р. у подружжя народився син Віктор. У 1965 р. Юрій Анатолійович успішно закінчив університет і наступні два роки (1966-1968 рр.) працював старшим інспектором і старшим методистом кабінету вищої школи у Міністерстві вищої та середньої спеціальної освіти УРСР.

Із 1968 р. він зарахований до аспірантури Інституту історії АН УРСР. Після захисту кандидатської дисертації «М.І. Костомаров як історик України», з 1972 р. Юрій Анатолійович працював посаді молодшого наукового співробітника. Згодом перейшов на адміністративну й організаційну роботу в апараті Президії АН УРСР (з 1973 по1979 рр. – начальник сектору суспільних наук Президії АН УРСР).

У 1979 р. Юрій Анатолійович повернувся до наукової роботи в Інституті історії АН УРСР. Його кар'єра склалася досить вдало: 11 березня він зарахований на посаду старшого

наукового співробітника відділу історіографії та історичних зв'язків України з зарубіжними країнами, 18 червня 1986 р. його затверджено на посаду провідного наукового співробітника, а вже з 1 липня 1986 р. призначено провідним науковим співробітником відділу зарубіжної історіографії та проблем ідеологічної боротьби. 3 жовтня 1986 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту історії АН УРСР Юрій Анатолійович Пінчук успішно захистив докторську дисертацію: «Роль народних мас у визвольній війні 1648-1654 рр. та возз'єднанні України з Росією. Історіографія проблеми». З 1987 р. доктора історичних наук Ю.А. Пінчука переведено на посаду провідного наукового співробітника відділу джерелознавства і допоміжних історичних дисциплін. Крім того, з виконанням обов'язків завідувача сектору історичної географії і картографії (3 1988 р. завідувач сектору). 27 червня 1990 р. Юрій Анатолійович став завідувачем відділу джерелознавства й допоміжних історичних дисциплін. 2003 р. професор Ю.А. Пінчук обійняв посаду провідного наукового співробітника відділу української історіографії Інституту історії, й водночас на нього покладено обов'язки завідувача цього відділу. У липні 2007 р. відбулося об'єднання відділів «Української історіографії» та «Спеціальних історичних дисциплін». Із 30 червня 2007 р. Юрій Анатолійович – старший науковий співробітник цього відділу. До 2011 р. він обіймав посаду заступника голови спеціалізованої Вченої ради Інституту історії України НАН України.

Сьогодні доктор історичних наук, професор Юрій Анатолійович Пінчук працює в Інституті української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, очолює відділ пам'яток духовної культури, є заступником голови спеціалізованої Вченої ради інституту по захисту дисертацій.

Життєтворчий шлях та різні аспекти його наукової діяльності неодноразово висвітлювалися у багатьох фахових та енциклопедичних виданнях. У 2007 р. Інститут історії України НАНУ до 70-річчя від дня народження видав бібліографію Юрія Анатолійовича Пінчука. У праці окреслено життєвий і творчий шлях відомого українського історика, подано бібліографічну інформацію про його науковий доробок. Вступне слово академіка НАН України Валерія Андрійовича Смолія закінчується побажаннями: «...нових звершень, міцного здоров`я і творчого довголіття, які б увінчувалися новітніми виданнями й науковими здобутками!»[1].

Важливо зазначити, що Юрій Анатолійович якого Бог наділив неабияким науковим талантом, що повною мірою поєднуються з його особистими чеснотами, належить до когорти істориків, які не лише суттєво збагатили джерельну базу історіографії України, а й завдяки педагогічному хисту виховав чимало високопрофесійних істориків-історіографів. На все життя повчальним для учнів-послідовників залишається його життєве кредо: «Аніж говорити, краще зробити».

Схвальні рецензії на наукові студії Ю.А. Пінчука надавали знані наукові постаті не тільки України, а й зарубіжжя. Зокрема, ті з них, які не потребують особливого представлення серед істориків: Ф.П. Шевченко, Марко Антонович (США – Канада), Томас Приймак (Канада), Ярослав Калакура та багато інших. Усі вони відзначають значущість науково-дослідницької діяльності вченого, цінність і високу фаховість його наукових видань.

Безперечно, Юрій Анатолійович – творча талановита людина, яка цілком присвятила себе науковій роботі. Коло його наукових зацікавлень досить широке і включає такі дисципліни як історія, історіографія, джерелознавство, етнографія, географія, майже всі спеціальні історичні дисципліни. Тематично вони присвячені історії України та її видатним постатям. Серед них вирізняється костомаровознавство, як магістральний напрям багаторічних досліджень, результатом яких є: монографія «Микола Іванович Костомаров. 1817-1885» (1992 р.), «Энциклопедия жизни и творчества Н.И. Костомарова (1817-1885)» (2001 р., у співавторстві), «Мемуари про Миколу Костомарова» (2005 р.), енциклопедичний довідник «Микола Костомаров: віхи життя і творчості» (2005 р., у співавторстві), «Історичні

студії Миколи Костомарова як фактор формування самоусвідомлення української нації» (2009 р.), «Вибрані студії з костомаровознавства» (2012 р.).

Ю.А. Пінчук має учнів які плідно працюють на науковій та освітянській ниві у Києві та інших містах України. Серед них О.В. Ясь, А.М. Бовгиря, С.С. Батуріна, В.В. Томазов, О.Т. Гончар, Ю.А. Русанов, Т.Ф. Дорохіна та інші.

Праця вченого відзначена переліком медалей і державних нагород: Почесна грамота Верховної Ради України, Заслужений діяч науки і техніки України, Відмінник освіти України, лауреат премії імені М.І. Костомарова НАН України. Юрій Анатолійович обраний дійсним членом Міжнародної слав'янської академії наук, почесним професором Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка та інш. Але головною нагородою, напевно, є визнання наукової діяльності вченого, актуальності розглянутих тем і проблем у галузі історії та історіографії, поцінування його досліджень у царині костомаровознавства усім науковим загалом, як вітчизняним, так і зарубіжним.

Відзначаючи вагомий внесок ювіляра у розвиток української історичної науки, хочеться побажати людині і вченому Юрію Анатолійовичу Пінчуку міцного здоров'я, творчої наснаги, миру та злагоди йому і його родині.

Тамара ДОРОХІНА

---

[1] У 1998 р. вийшов перший випуск серії «Українські історики» під назвою «Вчені Інституту історії», який подав матеріали про 418 вчених – наукових співробітників Інституту історії України НАНУ, серед яких і постать Ю.А. Пінчука. 2003 р. видано другий випуск ч.1 «Українські історики XX ст.», який продовжив цю серію. У бібліографічному довіднику й надалі пропонується до розгляду наукова діяльність ученого, названі основні праці, вказані державні відзнаки.

Варто зазначити, що не лише столичні видання відзначають значущість наукової діяльності вченого. Редакційна колегія Воронезької історико-культурної енциклопедії (2006 р.) керувалась певними критеріями у виборі персоналій: головним при цьому був не формальний (захист кандидатських, докторських дисертацій), а факт лідерства у певній галузі історичної науки, тому постать вищеназваного науковця була включена до Воронезької енциклопедії.

Нині такі фундаментальні праці, як «Інститут історії України НАН України. 1936-2006» (2006 р.), «Анатований покажчик дисертацій, захищених у спеціалізованій Вченій раді Інституту історії України НАНУ (1991-2011 рр.)» (2011 р.), «Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України (1991-2011)» (2011 р.), «Енциклопедія історії України» (2011 р., т.8) висвітлюють основні віхи життя й діяльності Юрія Анатолійовича Пінчука, подають здобутки його наукових досліджень, наводять бібліографію основних праць, відомості про захищені дисертації, науковим керівником та консультантом яких виступав вчений.